

АГУУЛГА

Хүснэгт 1. Аймгийн эдийн засаг, нийгмийн үндсэн үзүүлэлт, жил бүрийн эхний 11-р сарын байдлаар

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2009 он	2010 он	2011 он	2012 он	2013 он
Хүн ам, сарын эцэст	мян.хүн	58.1	59.0	58.5	58.6	58.9
Шинээр төрсөн хүүхэд	тоо	0*	0*	973	1184	1291
Нас баралт	тоо	0*	0*	286	3054	331
Шилжин явсан	тоо	0*	0*	1172	2420	1746
Шилжин ирсэн	тоо	0*	0*	542	465	996
Ажилгүйчүүд, сарын эцэст	тоо	2528	1421	1531	0*	781
үүнээс: эмэгтэй	тоо	1423	657	706	0*	440
Халдварт өвчнөөр өвчлсөн хүн	тоо	991	711	961	758	520

0*-тайлант хугацаанд мэдээ ирүүлээгүй ба нас баралт, шинээр төрсөн хүүхэд, шилжин явсан, шилжин ирсэн мэдээлэл ИБМА-ны мэдээгээр авсан болно.

Хүснэгт 1-1

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2009 он	2010 он	2011 он	2012 он	2013 он
Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	тоо	18	33	27	17	25
Аж үйлдвэрийн салбарын үйлдвэрлэлт	сая.төг	1814.9	2190.8	6557.4	8391.0	
Аж үйлдвэрийн салбарын борлуулалт	сая.төг	2160.8	2471.6	8998.7	9606.3	
Аймгийн төсвийн орлого	сая.төг	18594.3	24790.7	25327.9	35269.6	20293.6
Аймгийн төсвийн зарлага	сая.төг	16265.8	21978.4	23465.5	32894.6	18248.9

ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ҮНЭ

Аймгийн төвд байрладаг 2 хүнсний зах, хүнсний томоохон 3 дэлгүүрт бараа бүтээгдэхүүний үнийн судалгааг 213 нэр төрлөөр сар бүрийн 18-20ны хооронд үнийн ажиглалтыг хийж байна.

Махны дундаж үнэ:

12-р сарын 1-р долоо хоногт хонины ястай мах нэг килограмм мах дунджаар 6500 төгрөг, үхрийн ястай мах нэг килограмм нь дундажаар 7500 төгрөгийн үнэтэй байна.

Сүү, сүүн бүтээгдэхүүний дундаж үнэ:

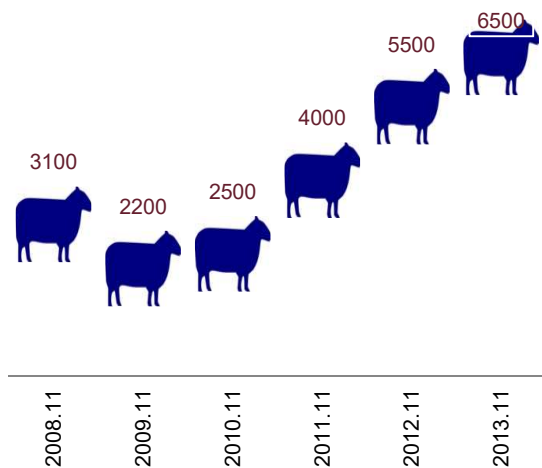
Сүүний үнэ өмнөх долоо хоногтой харьцуулахад 1.3 хувиар буюу 300 төгрөгөөр нэмэгдсэн байна.

Хүснэгт 2 . Гол нэрийн зарим барааны үнийн судалгаа

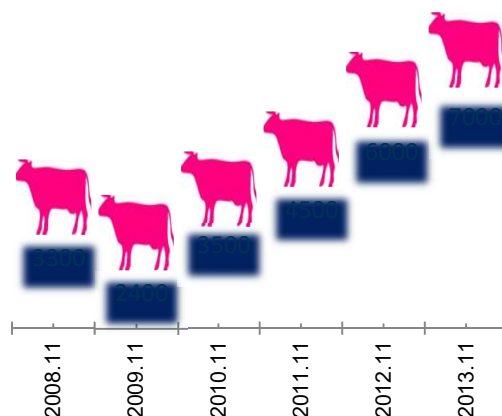
Барааны нэр төрөл		Хэмжих нэгж	11.27	12.04	өсөлт, бууралт
"Алтан тариа" гурил	дээд, савласан	кг	1200	1200	0
	I зэрэг, задгай	кг	900	900	0
Талх "Ундрах" аймгийн үйлвэр		ш	750	750	0
Цагаан будаа		кг	2200	2200	0
Элсэн чихэр		кг	1800	1800	0
Сүү	Задгай	л	1000	1300	300
	"Цэвэр сүү"	л	1750	1750	0
Ургамлын тос, "Кларина"		л	3600	3600	0
Мах	Үхрийн	кг	7500	7500	0
	Хонины	кг	6500	6500	0
	Адууны	кг	6500	6500	0
	Ямааны	кг	5000	5000	0
Ногоо	Төмс	кг	700	700	0
	Лууван	кг	1000	1000	0
	Байцаа	л	600	600	0
	Манжин	кг	1200	1200	0
	Сонгино	кг	1200	1200	0
	Сармис	булцуу	300	300	0
Шатахуун	Аи-80	кг	1520	1520	0

	Аи-92	кг	1670	1670	0
	Дизелийн түлш	кг	1760	1760	0

Зураг 1. Нэг кг хонины махны үнэ, төгрөг

Зураг 2. Нэг кг үхрийн махны үнэ, төгрөг

Хүснэгт 3. Өргөн хэрэглээний зарим барааны дундаж үнэ, жил бүрийн 11 сарын байдлаар

Барааны нэр төрөл		Хэмжих нэгж	2010	2011	2012	2013	<u>2013</u> <u>2012</u>
"Алтан тариа" гурил	I зэрэг	кг	740	880	880	900	102.3
	II зэрэг	кг	640	680	880	700	79.5
Будаа	Цагаан	кг	1800	1800	1800	2200	122.2
Элсэн чихэр		кг	1800	1800	1800	1800	100.0
Хонины мах	ястай	кг	2500	4000	5500	6500	118.2
	цул	кг	2500	4000	5500	6500	118.2
Үхрийн мах	ястай	кг	3500	4500	6000	7000	116.7
	цул	кг	3500	4500	6000	7000	116.7
Адууны мах		кг	2500	3500	3500	6000	171.4
Ямааны мах		кг	2200	3200	3500	5500	157.1
Сүү	шингэн	л	1000	1000	1000	1000	100.0
Байцаа	монгол	кг	400	700	800	800	100.0
Лууван	монгол	кг	700	700	800	1000	125.0
Манжин	монгол	кг	500	700	800	1500	187.5
Төмс	монгол	кг	500	700	600	600	100.0
Сонгино	хятад	кг	750	1000	1200	1200	100.0
Сармис, булцуу		кг	200	200	300	300	100.0
Ургамлын тос		л	2300	2750	3000	3500	116.7

Өндөг	ш	220	220	250	350	140.0
Талх "Ундрах"	ш	500	550	650	700	107.7

Хүснэгт 4. Түлш, шатахууны үнэ

Шатахууны нэр төрөл	Х/нэгж	2010	2011	2012	2013	өөрчлөлт	
						хувь	төгрөгөөр
А-80	л	1220	1390	1470	1520	3.4	50
А-92	л	1405	1700	1620	1670	3.1	50
Дизель	л	1340	1700	1710	1760	2.9	50

Хүснэгт 5 . Цахилгааны үнийн тариф /НӨТ-гүй үнэ/

Хэрэглэгчдийн ангилал	Хэмжих нэгж	Тариф /НӨАТ-гүй/
Айл өрхөд борлуулах цахилгааны тариф		
<i>Энгийн тоолууртай</i>		
Сарын нийт хэрэглээний 150 квт.ц	төг/квт.ц	86.90
Сарын нийт хэрэглээний 150 квт.ц-аас дээш	төг/квт.ц	106.36
2 тарифт тоолууртай		
Өдрийн хэрэглээ /06.00-21.00/	төг/квт.ц	92.40
Орой, шөнийн хэрэглээ /21.00-06.00/	төг/квт.ц	66.00
Сарын суурь тариф	төг/сар	1100.0
Аж ахуй нэгж, байгууллага		
<i>Энгийн тоолууртай</i>		
	төг/квт.ц	116.20
3 тарифт тоолууртай		
Өдрийн хэрэглээ /06.00-17.00/	төг/квт.ц	116.20
Оройн хэрэглээ /17.00-24.00/	төг/квт.ц	196.50

Шөнийн хэрэглээ /24.00-06.00/

төг/квт.ц

66.00

Төсөв, санхүү

ТӨСӨВ САНХҮҮ: 2013 оны 10 ҮАДҮИ байдлаар орон нутгийн төсвийн орлого 14.6 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 2.4 дахин өссөн байна.

Хүснэгт 6. Орон нутгийн төсвийн орлого / сая төг /

1	Үзүүлэлт	11-р сар		Өсөлт бууралт	
		2012	2013	тоо	Дүнд эзлэх хувь
1	Татварын орлого	5649.05	14084.13	8435.09	96.1
2	Татварын бус орлого	344.92	552.26	207.34	3.8
3	Хөрөнгийн орлого	37.26	13.14	-24.11	0.1
	Нийт орлого	6031.22	14649.53	8618.31	100.0

Орон нутгийн төсвийн орлогын 96.1 хувийг татварын орлогоор, 3.8 хувийг татварын бус орлогоор, 0.1 хувийг хөрөнгийн орлогоор бүрдүүлжээ.

Хүснэгт 7.Орон нутгийн төсвийн орлогыг бүтцээр нь авч үзвэл /сая төг/

1	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хувь
Нийт орлого ба туслажийн дүн		23,597.98	18,420.13	78.1
Урсгал орлого		17,437.80	14,649.50	84.0
1	Татварын орлого	16,819.87	14,084.13	83.7
1.1	Орлогын албан татвар	2,650.64	2,356.94	
1.2	Өмчийн татвар	64.34	139.56	
1.3	Дотоод бараа үйлчилгээний орлогын албан татвар /авто тээвэр өөрөө явагч хэрэгслийн татвар/	217.80	212.70	
1.4	Бусад татвар	13,887.09	11,374.93	
1.4.1	Үүнээс:Улсын тэмлэгтийн хураамж	72.47	88.37	
1.4.2	Газрын төлбөр	105.13	210.51	
1.4.3	Усны төлбөр	13274.16	10470.25	

1.4.4	Ойгоос хэрэглээний мод түлээ ашигласны төлбөр	208.99	188.13	
1.4.5	Агнуурын нөөц ашигласны төлбөр	2.99	2.84	
1.4.6	Бусад татвар хураамж	223.36	414.83	
2	Татварын бус орлого	569.33	552.26	97.0
3	Тусламжийн орлого	6160.18	3770.62	61.2
4	Хөрөнгийн орлого	48.6	13.11	27.0

Төсвийн орлогын төлөвлөгөө 21.9 хувиар буюу 5177.9 сая төгрөгөөр тасарсан байна.

Орлогыг нэр төрлөөр нь авч үзвэл орлогын албан татвар 11.1 , ус ашигласны төлбөрийн

орлого 21.7, ойгоос хэрэглээний мод түлээ ашигласны төлбөр 10, татварын бус орлого 3.0, хөрөнгийн орлого 73.0 хувиар тус тус тасарч ,өмчийн албан татвар 116.9, газрын төлбөрийн орлого 100.2 хувиар тус тус давж биелсэн байна. . Эрдэнэт үйлдвэр ХХК-аас орох ус ашигласны төлбөрийн орлого 2803.9 төгрөгөөр тасарсан байна.

Зураг 3. Орон нутгийн төсвийн орлогын

бүрдэл , төрлөөр

Эхний 10 сарын байдлаар Нийт орлого ба тусламжийн дүнгийн 76 хувийг татварын орлого, 21 хувийг тусламжийн орлого буюу /Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангийн орлогын шилжүүлэг/, 3 хувийг татварын бус орлого, 0.7 хувийг хөрөнгийн орлого эзэлж байна.

Хүснэгт 8. Орон нутгийн төсвийн зарлага

/ сая төг/

Үзүүлэлт	11-р сар		Өсөлт бууралт	
	2012	2013	тоо	Дүнд эзлэх хувь
Цалин хөлс	3075.03	3779.45	704.42	24.3

Нийгмийн даатгалын шимтгэл	329.89	404.05	74.16	2.6
Бараа үйлчилгээний бусад зардал	1902.30	6064.27	4161.97	39.0
Татаас ба урсгал шилжүүлэг	452.87	3219.02	2766.15	20.7
Хөрөнгийн зардал	582.90	2100.50	1517.60	13.5
Нийт зарлагын дүн	6342.99	15567.287	9224.30	100.0

2013 оны 10-р сарын байдлаар орон нутгийн төсвийн зарлага 15.5 тэрбум төгрөг болсон бөгөөд үүний 24.3 хувийг цалин хөлс нэмэгдэл урамшил, 2.6 хувийн ажил олгогчоос нийгмийн даатгаалд төлөх шимтгэл, 39.0 хувийг бараа үйлчилгээний бусад зардал, 20.7 хувийг татаас ба урсгал шилжүүлэг буюу /Нэг удаагын буцалтгүй тэтгэмж , Нийгмийн халамжийн зардал/, 13.5 хувийг хөрөнгийн зардал эзэлж байна. Өнгөрсөн оны мөн үеээс 9.2 тэрбум төгрөгөөр өссөн байна.

Хүснэгт 9. Орон нутгийн төсвийн өглөг, авлага /мян.төг/

	Тухайн сарын эхний үлдэгдэл	Тухайн сард шинээр үүссэн	Тухайн сард барагдуулсан	Тухайн сарын эцсийн үлдэгдэл
--	-----------------------------	---------------------------	--------------------------	------------------------------

Өглөг	19916.1	3380.7	16296.4	7000.4
Авлага	112483.6	1245.5	12873.0	100856.1

2013 оны 10-р сарын байдлаар орон нутгийн төсвийн өглөг сарын эхэнд 19.9 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй байсан бөгөөд тайлант хугацаанд 3.3 сая төгрөгийн өглөг үүсч, 16.2 сая төгрөгийн өглөгийг барагдуулж, тайлант хугацааны эцэст 7.0 сая төгрөгийн өглөгийн үлдэгдэлтэй байна. Орон нутгийн төсвийн авлага сарын эхэнд 112,4 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй байсан бөгөөд тайлант хугацаанд 1.2 сая төгрөгийн авлага үүсч, 12.8 сая төгрөгийн авлагыг барагдуулж, тайлант хугацааны эцэст 100.8 сая төгрөгийн авлагын үлдэгдэлтэй байна.

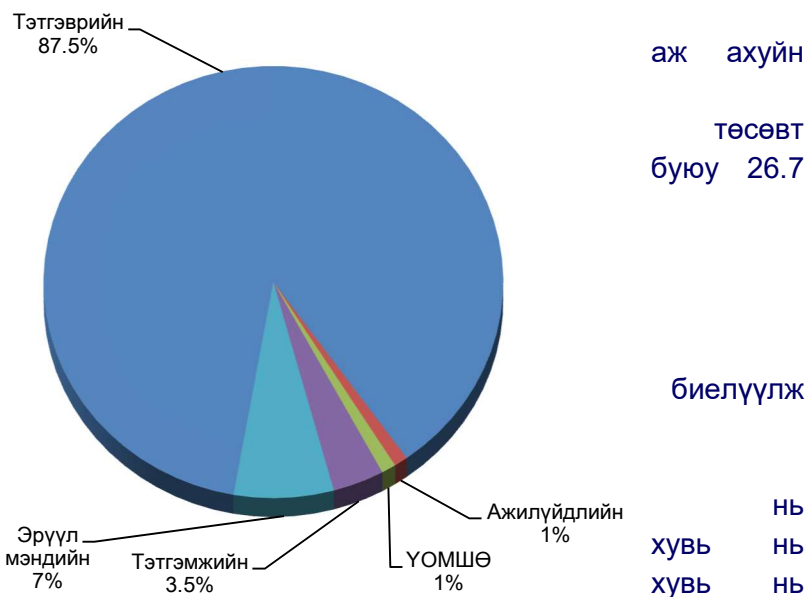
Нийгмийн даатгалын үйлчилгээ

хамруулсны ба 2518 даатгуулагч буюу 22.6 хувь нь нэгж байгууллагын, 5661 даатгуулагч буюу 50.7 хувь нь байгууллагын, 2985 даатгуулагч хувь нь сайн дурын даатгалд даатгуулагчид байна.

Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн орлогын төлөвлөгөөг 1.4 хувиар даатгалын санд 8240.6 сая.төг хуримтлуулсан байна. Нийт шимтгэлийн орлогын 67.9 хувь тэтгэврийн даатгалын санд, 6.9 тэтгэмжийн даатгалын санд, 4.9 ҮОМШӨ-н санд, 1.7 хувь нь ажилгүйдлийн санд, 18.6 хувь нь ЭМД санд тус тус төвлөрүүлсэн байна.

Зураг 4 . Даатгалын сангийн зарлага, хувиар

11-р сарын байдлаар 11164 даатгуулагчийг нийгмийн даатгалд

аж ахуйн төсөвт буюу 26.7 биелүүлж нь хувь нь хувь нь

Хүснэгт 10. Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн орлого (сая.төгрөгөөр)

	2013-XI		гүйцэтгэлийн хувь
	төлөвлөгөө	гүйцэтгэл	
тэтгэвэр	5600.0	5613.0	0.2

тэтгэмж	560.5	563.4	0.5
ҮОШМӨ	400.4	402.4	0.5
ажилгүйдэл	129.4	131.2	1.4
ЭМД	1434.8	1530.6	6.7
Дүн	8125.1	8240.6	1.4

Нийгмийн даатгалын сангуудаас 17518.3 сая.төгрөгийг тэтгэвэр, тэтгэмж, эрүүл мэндийн даатгалын тусламж үйлчилгээний зардлыг санхүүжүүлсэн байна.

Нийт зардлын 87.5 хувь нь тэтгэвэрт, 3.6 хувь нь тэтгэмжинд, 1.0 хувь нь ажилгүйдлийн тэтгэмжинд, 1.0 хувь нь ҮОМШӨ-ий даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн зардалд, 7.0 хувь нь эрүүл мэндийн даатгалын тусламж үйлчилгээний зардалд тус тус зарцуулагдсан байна.

Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага 158.7 сая.төгрөг байгаагийн 35.8 сая.төгрөг буюу 22.6 хувь нь төсөвт байгууллагын, 118.1 сая.төгрөг буюу 74.4 хувь нь аж ахуйн нэгж байгууллагын, 4.8 сая.төгрөг буюу 3.0 хувь нь сайн дурын даатгуулагчийн авлага тус тус эзэлж байна.

Тэшиг сумын АФК Тавт ХХК, Хутаг-Өндөр сумын Хонгор-Агро ХХК, Ургац Хангай ХХК, Буудайн түрүү ХХК, Хялганат ҮШТ үйлдвэр зэрэг цөөн ААБ-ын өр нийт авлагын 60.0 хувийг эзэлж байна.

Нийгмийн шилжилтийн явцад бий болсон нөхцөл байдлыг харгалзан УИХ-аас 2012 оны 9 дүгээр сарын 4-ний өдөр “Ажилласан жил, тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг нөхөн тооцох тухай хууль”-ийг баталсан. Уг хуулийн хүрээнд хүсэлт гаргасан иргэдийг 2012 оны 11 дүгээр сарын 15-наас 2013 оны 10 дугаар сарын 1-ний хооронд бүртгэх ажлыг орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулан ажиллаж байгаа бөгөөд 13512 даатгуулагчийг бүртгэж, 11632 даатгуулагчийн 794.9 сая.төгрөг тэтгэврийн даатгалын санд төлөгдөөд байна.

Хүснэгт 11. Нийгмийн даатгалын сангуудын зардал (сая.төгрөгөөр)

	хүний тоо	2013-XI		гүйцэтгэлийн хувь	
		төлөвлөгөө	гүйцэтгэл		
тэтгэврийн даатгалын	дүн	6696	15543.9	15305.8	98.5
	ӨН	5144	11933.1	12055.0	101.0
	ТД	940	1854.3	1793.5	96.7
	ТА	444	910.3	840.6	92.3
	Цэрэг	168	577.1	612.3	106.1
	бусад		269.1	4.4	1.6
ҮОМШӨ даатгалын	дүн	65	239.9	178.72	74.5
	тд	42	168.3	157.0	93.3
	та	7	21.1	19.5	92.4
	тэтгэмж	1	8.4	0.3	3.6
	сувилал	15	1.4	1.9	135.7
	бусад		40.7	0.02	0.0

ажилгүйдлийн н даатгалын	дүн	208	199.1	168.5	84.6
	тэтгэмж	208	178.4	168.5	94.5
	сургалт		0.4		0.0
	бусад		20.3		0.0
тэтгэмжийн даатгалын	дүн	1508	609.8	635.1	104.1
	хчта	600	51.5	52.3	101.6
	жа	646	468.1	504.2	107.7
	оршуулга	262	90.2	78.6	87.1
ЭМДаатгалын	дүн	36546	1387.1	1229.7	88.7
	тусламж үйлчилгээ	24764	1152.2	1112.6	96.6
	эмийн үнийн хөнгөлөлт	11782	153.5	117.1	76.3
	бусад		81.4		0.0
Дүн		45023	17979.8	17517.82	97.4

Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ

Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламжыг 11-р сарын байдлаар 2509 хүнд олгож, үүнд 1965.7 сая.төгрөг зарцуулсан байна. “ Эхийн алдарт “ I зэргийн одонтой 1923 эхэд 382.1 сая.төгрөг, II зэргийн одонтой 3280 эхэд 321.9 сая.төгрөгийн

тусламжийг жилд нэг удаа олгож байна.

Мөн нийт тэтгэмжийн 46.5 хувийг өндөр настанд үзүүлдэг мөнгөн тэтгэмж, 29.8 хувийг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нөхцөлт мөнгөн тэтгэмж, 22.7 хувийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн нөхцөлт мөнгөн тэтгэмж, 1.0 хувийг бүтэн өнчин хүүхэд үрчлэн авч өсгөсөн тэтгэмж тус тус эзэлсэн байна.

Хүснэгт 12. Халамжийн сангаас олгосон тэтгэвэр,тэтгэмж (сая.төгрөгөөр)

	2012-XI		2013-XI	
	хүн/тоо	мян.төг	хүн/тоо	мян.төг
Олгосон тэтгэвэр	1385	1198337.2	1530	1469596.0
Бүгд тэтгэмж	2812	815519.6	979	496268.0
ахмад НМТ	376	154461.2	445	230994.0
ХБИ/НМТ	242	81524.6	317	147998.0
ХБ/хүү/НМТ	161	62398.6	182	112970.0
БӨХАӨ	23	9548.2	10	5104.0

Жирэмсэн хөхүүл эхийн	2010	507587.0	2466	617624.0
Алдарт эхийн одон	5232	722500.0	5203	703980.0
I одонтой	1896	379350.0	1923	382080.0
II одонтой	3336	343150.0	3280	321900.0

Хүн амын ажил эрхлэлт

Хөдөлмөрийн хэлтсийн захиргааны статистик мэдээллээр тус хэлтэст бүртгэлтэй ажил идэвхитэй хайж байгаа ажилгүй иргэдийн тоо 11-р сарын байдлаар 781, нийт ажилгүйчүүдийн 440 буюу 56.3 хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

Нийт бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийг насны ангиллаар нь харуулбал 24.2 хувь буюу 189 нь 16-24 насны залуучууд, 29.8 хувь буюу 233 нь 25-34 насныхан, 23.8 хувь буюу 186 нь 35-44 насныхан, 21.5 хувь буюу 168 нь 45-59 насны, 0.6 хувь буюу 5 нь 60-аас дээш насныхан байна.

Хүснэгт 13. Ажилгүйчүүд, боловсролын түвшинээр

Боловсролын түвшин	Ажилгүйчүүдийн тоо			
	2010 он	2011 он	2012 он	2013 он
Нийт ажилгүйчүүд	1421	1531	-	781
Дээд	114	56	-	122
Тусгай дунд	23	17	-	48
Мэргэжлийн анхан шатны	40	38	-	46
Бүрэн дунд	746	722	-	383
Суурь	467	670	-	130
Бага	28	23	-	41
Боловсролгүй	3	5	-	11

Тайлант сард ажилгүй 214 иргэн шинээр бүртгүүлж, идвэхгүйн улмаас тайлангийн хугацаанд 291 иргэн хасагдаж, бүртгэлтэй ажилгүй байсан 215 иргэн ажилд зуучлагдан оржээ. Ажилд зуучлагдан орсон 76 иргэн төрийн төсөвт байгууллагад, хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанид 87 иргэн, зарим гишүүд нь

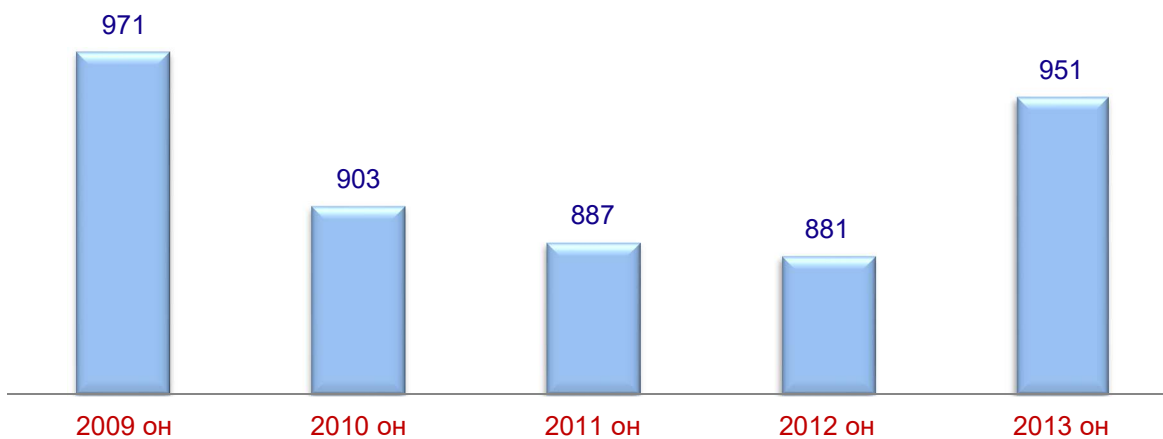
бүрэн хариуцлагатай нөхөрлөлд 17 иргэн, төрийн бус байгууллагад 3 иргэн, хоршоонд 32 иргэн тус тус ажилд орсон байна.

Ажилд зуучлагдан орсон иргэдийн 22 иргэн 15-24 насныхан, 55 иргэн 25-34 насныхан, 69 иргэн 35-44 насныхан, 69 иргэн нь 44-59 насныхан байна.

Эрүүл мэндийн үйлчилгээ

11-р сарын байдлаар 951 хүүхэд мэндэлсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 70 хүүхдээр өссөн байна. Нийт төрсөн хүүхдийн 75.2 хувь нь буюу 715 хүүхэд нь аймгийн нэгдсэн эмнэлэгт мэндэлсэн байна.

Зураг 5 . Төрсөн хүүхдийн тоо

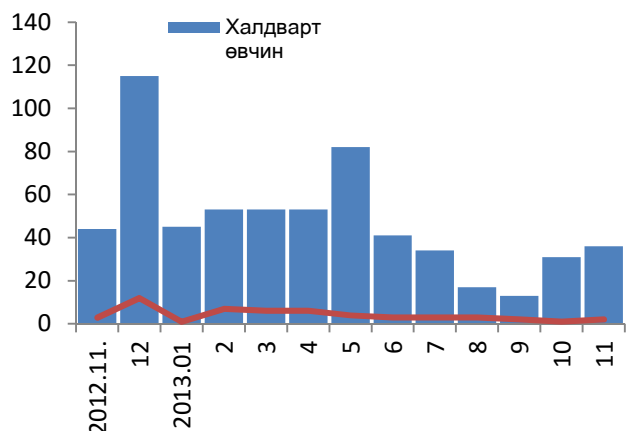
Хүснэгт 14. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт

	2012 он	2013 он	$\frac{2013 \text{ он}}{2012 \text{ он}}$
Амаржсан эхийн тоо	872	950	108.9
Амьд төрсөн хүүхэд	881	951	107.9
Эхийн эндэгдэл	0	0	0.0

Нэг хүртэл насандаа эндсэн хүүхэд	18	13	72.2
Амьд төрсөн 1000 хүүхэд тутмаас 1 хүртэл насанд эндсэн хүүхэд	20.4	13.6	66.7

Нялхасын эндэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 6.8 промилээр буурсан байна. Аймгийн хэмжээнд 520 хүн халдварт өвчнөөр өвчилсөн нь өмнөх оны мөн үеэс 68.6 хувиар буюу 238 хүнээр, 10000 хүн тутмаас халдварт өвчнөөр өвчилсөн хүний тоо 40.9 продицмилээр тус тус буурчээ.

Зураг 6. Халдварт өвчнөөр өвчлөгсөд, сараар

Зураг 7. Халдварт өвчнөөр өвчлөгсөд

Халдварт өвчөөр өвчлөгсдийн 23.7 хувийг гахайн хавдар, 33.8 хувийг бэлэгсийн замын халдварт өвчин, 12.8 хувийг салхин цэцэг, 7.8 хувийг вируст гепатит, 6.5 хувийг сурьез, 15.4 хувийг бусад халдварт өвчнөөр өвчлөгсөд тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 15. Халдварт өвчнөөр өвчлөгсөд

	хэмжих нэгж	2012 он	2013 он	өсөлт, бууралт	
				тоо/пункт	хувиар
Нийт халдварт өвчин	бодит тоо	758	520	-238	-31.4
	10000 хүнд	129.6	88.7	-40.9	
вируст гепатит	бодит тоо	206	41	-165	-80.1
	10000 хүнд	35.2	7.0	-28.2	

цусан суулга	бодит тоо	4	1	-3	-75.0
	10000 хүнд	0.7	0.1	-0.6	
салхин цэцэг	бодит тоо	69	67	-2	-2.9
	10000 хүнд	11.8	11.4	-0.4	
гахайн хавдар	бодит тоо	25	139	114	10.5дах
	10000 хүнд	4.3	23.7	19.4	
сүрьеэ	бодит тоо	56	34	-22	-39.3
	10000 хүнд	9.6	5.8	-3.8	
бруцеллэз	бодит тоо	4	1	-3	-75
	10000 хүнд	0.8	0.1	-0.7	
тэмбүү	бодит тоо	38	67	29	76.3
	10000 хүнд	6.5	11.4	4.9	
трихомониаз	бодит тоо	241	66	-175	-72.6
	10000 хүнд	41.2	11.3	-29.9	
заг хүйтэн	бодит тоо	81	43	-38	-46.9
	10000 хүнд	13.9	7.3	-6.6	
мөөгөнцөр	бодит тоо	26	36	10	38.5
	10000 хүнд	4.4	6.1	1.7	
хамуу	бодит тоо	18	9	-9	-50.0
	10000 хүнд	3.1	1.5	-1.6	

Харилцаа холбоо

бүрдсэн байна.

Шуудан холбооны үйлчилгээний орлого 2013 оны 11-р сард 261.4 сая төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 3.2 сая төгрөгөөр буюу 1.2 хувиар өсчээ. Нийт орлогын 40.8 хувь буюу 106.9 сая төгрөгийг аймгийн хүн амд үзүүлсэн үйлчилгээний орлогоос

Аймгийн хэмжээнд суурин телефон цэгийн тоо 2013 оны 1-р сард 1071 болж өмнөх оны мөн үеэс 9.4 хувиар буурчээ. Нийт суурин телефон цэгийн 646 буюу 60.3 хувь нь өрхийн эзэмшилд ашиглагдаж байна.

Хүснэгт 16. Холбооны үндсэн үзүүлэлт

Үзүүлэлтүүд	2012 XI	2013 XI	<u>2013 XI</u> % 2012 XI
Нийт орлого, оны үнээр, сая.төг	22.304	28.006	125.56%
Үүнээс: Хүн амаас	11.358	4.9	43.14%

Телефон цэгийн тоо, ш	2510	1071	42.67%
--------------------------	------	------	--------

2013 оны 11-р сарын байдлаар аймгийн хэмжээнд давхардсан тоогоор нийт 35.1 мянган хүн үүрэн телефон хэрэглэгч байгаагийн 30.5 хувь нь буюу 10.7 мян.хүн аймгийн төвд байна. Мөн үүрэн телефон хэрэглэгчдийн дараа төлбөрт үйлчилгээний хэрэглэгчид 17.3 хувийг, урьдчилсан төлбөрт үйлчилгээний хэрэглэгчид 82.7 хувийг эзэлж байна.

Хөдөө аж ахуй

Мал аж ахуй Аймгийн нийт хээлтэгч малын 88.9 хувь нь буюу 1023.3 мянга нь төллөсөн байна. Нийт төллөх хээлтэгч малын ингэний 52.8 хувь, гүү 74.9 хувь, үнээ 75.9 хувь, эм хонь 92.2 хувь, эм ямааны 88.5 хувь нь тус тус төлөллөө.

Нийт төлийн 97.2 хувь нь буюу 995.2 мянган төл бойжиж байна. Төл бойжилтыг өнгөрсөн оны мөн үеийнхтэй харьцуулахад 1.4 пунктээр буурсан байна.

Эхний хагас жилийн байдлаар том малын зүй бус хорогдол өмнөх оны мөн үеэс адуу 22.5 хувиар, үхэр 17.1 хувиар буурсан бол тэмээ 7 дахин, ямаа хонь 1.9-2.0 дахин өссөн байна.

Хүснэгт 17. Төл бойжилт сумаар

Сум	Төллөсөн хээлтэгч	Гарсан төл	Хорогдсон төл	Бойжсон төл	Төл бойжилт %
Булган	26041	26129	589	25540	97.7
Баян-Агт	89869	89869	638	89231	99.3
Баяннуур	38206	38206	736	37470	98.1
Бугат	22921	22921	380	22541	98.3

Бүрэгхангай	104233	104233	468	103765	99.6
Гурванбулаг	101558	101558	1068	100490	98.9
Дашинчилэн	80117	80117	2978	77139	96.3
Могод	93002	93002	1450	91552	98.4
Орхон	71187	71187	2132	69055	97.0
Рашаант	60216	60276	2720	57556	95.5
Сайхан	111160	111330	1143	110187	99.0
Сэлэнгэ	31190	31190	2033	29157	93.5
Тэшиг	23599	23599	7451	16148	68.4
Хангал	22278	22278	714	21564	96.8
Хишиг-Өндөр	72803	72803	1348	71455	98.1
Хутаг-Өндөр	74923	74923	2574	72349	96.6
Дүн	1023303	1023621	28422	995199	97.2

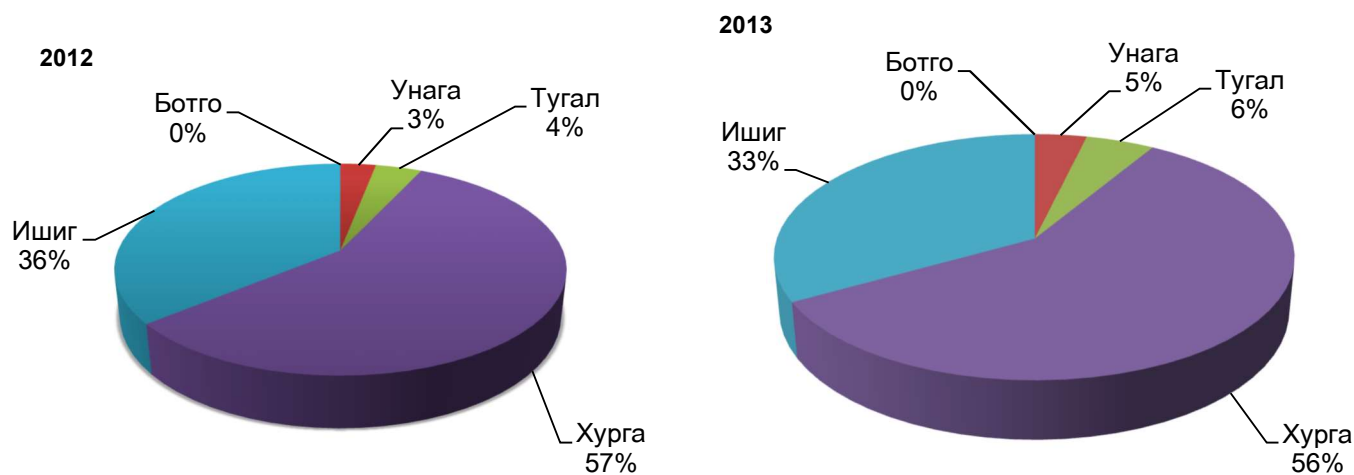
Хүснэгт 18.Төллөсөн хээлтэгч төрлөөр, сумаар

ᠨᠣ᠋᠊	2012	2013	ᠵᠡᠯᠡᠭᠡᠨ:				
			ᠡᠯᠠᠭ	ᠠᠵᠤ	ᠵᠡᠯᠡᠭᠡ	ᠶᠡ ᠳᠡᠭᠡ	ᠶᠡ ᠶᠡᠯᠠᠭ
Булган	22406	26041	0	789	1773	14089	9390
Баян-Агт	76458	89869	0	2926	3822	52101	31020
Баяннуур	38526	38206	50	1665	2150	19980	14361
Бугат	22800	22921	0	1350	2300	11884	7387
Бүрэгхангай	94398	104233	30	3839	5401	56938	38025
Гурванбулаг	95863	101558	9	3588	2453	61695	33813
Дашинчилэн	74491	80117	34	3159	3545	45549	27830
Могод	148587	93002	2	5662	4303	57764	25271
Орхон	67084	71187	0	4302	4271	35658	26956
Рашаант	52975	60216	36	2931	1978	34277	20994
Сайхан	79197	111160	11	8528	4872	69936	27813
Сэлэнгэ	30993	31190	5	1383	3313	15864	10625
Тэшиг	29308	23599	0	1013	3715	10472	8399
Хангал	33832	22278	0	794	4407	9626	7451
Хишиг-Өндөр	65653	72803	0	4910	4230	39300	24363
Хутаг-Өндөр	76968	74923	2	2489	5875	41381	25176
Дүн	1009539	1023303	179	49328	58408	576514	338874

Хүснэгт 19. Бойжсон төл төрлөөр, сумаар

ᠨᠣᠶᠢ	2012	2013	ᠵᠡᠵᠢᠭᠦᠨ:				
			ᠶᠡᠯᠠᠭ	ᠠᠵᠢ	ᠵᠡᠭᠦ	ᠶᠢ ᠳᠢᠮᠤ	ᠶᠢ ᠶᠢᠠᠭ
Булган	20655	25540	0	771	1738	13960	9071
Баян-Агт	75912	89231	0	2887	3781	51799	30764
Баяннуур	38108	37470	50	1655	2136	19829	13800
Бугат	22751	22541	0	1347	2298	11677	7219
Бүрэгхангай	93975	103765	30	3831	5391	56773	37740
Гурванбулаг	95863	100490	9	3579	2446	61308	33148
Дашинчилэн	73393	77139	31	3138	3529	44002	26439
Могод	147763	91552	2	5572	4214	56899	24865
Орхон	66357	69055	0	4234	4214	34709	25898
Рашаант	52679	57556	36	2930	1978	32924	19688
Сайхан	77042	110187	11	8428	4824	69426	27498
Сэлэнгэ	30990	29157	5	1310	3241	14678	9923
Тэшиг	26369	16148	0	890	3626	7961	3671
Хангал	33748	21564	0	784	4330	9259	7191
Хишиг-Өндөр	64173	71455	0	4867	4209	38708	23671
Хутаг-Өндөр	76327	72349	2	2418	5793	39761	24375
Дүн	996105	995199	176	48641	57748	563673	324961

Зураг 8. Бойжиж байгаа төлийн дүнд эзлэх хувь

Хүснэгт 20. Зүй бусын хорогдол төрлөөр, сумаар

ᠨᠣᠶᠢ	ᠠᠵᠢᠠᠭ	ᠣᠶᠢᠭᠦ	ᠠᠠᠳᠠ	ᠮᠣᠶᠣ	ᠣᠶᠢᠮᠤ	ᠪᠢᠠᠭ
Булган	587	0	41	43	334	169

Баян-Агт	3683	0	184	138	2420	941
Баяннуур	1107	0	8	53	365	681
Бугат	255	0	58	39	80	78
Бүрэгхангай	1043	0	22	38	570	413
Гурванбулаг	1098	0	30	22	870	176
Дашинчилэн	2162	0	37	141	816	1168
Могод	722	0	77	38	400	207
Орхон	1779	0	207	201	620	751
Рашаант	3131	1	29	50	1221	1830
Сайхан	1717	2	156	116	1075	368
Сэлэнгэ	2601	4	97	290	1286	924
Тэшиг	3371	0	125	157	2119	970
Хангал	651	0	38	82	355	176
Хишиг-Өндөр	1987	0	138	165	798	886
Хутаг-Өндөр	2445	0	119	289	1218	819
Дүн	28339	7	1366	1862	14547	10557

Нийт хорогдсон малын 51.3 хувь нь хонь, 37.3 хувь нь ямаа байна. Хорогдлыг сумаар авч үзвэл Баян-агт, Тэшиг, Рашаант, Сэлэнгэ, Хутаг-Өндөр, Дашинчилэн сумдын оны эхний малын 1.1-4.8 хувь болох 17.4 мянган мал хорогдоод байна.

Зураг 9. Том малын зүй бусын хорогдол, сумаар

Хүснэгт 21. Том малын зүй бус хорогдол

	Хэмжих нэгж	2012	2013
Бүгд	тоо	16678	28339
Тэмээ	тоо	1	7
Адуу	тоо	1763	1366
Үхэр	тоо	2247	1862
Хонь	тоо	7139	14547
Ямаа	тоо	5528	10557

Хүснэгт 22. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний дундаж үнэ

Бүтээгдэхүүний нэр	Хэмжих нэгж	2012	2013
--------------------	-------------	------	------

		11 сар	9 сар	10 сар	11 сар
Гахайн мах	кг	6000	6500	6500	6500
Тахианы мах	кг	4500	3000	3000	3000
Ямааны цагаан ноолуур	кг	42000	51250	52500	52500
Ямааны бор ноолуур	кг	42000	51250	52500	52500
Хонины ноос	кг	0	425	475	475
Адууны дэл	кг	2250	1750	2000	2000
Адууны сүүл	кг	7000	5750	5750	5750
Адууны шир	ш	37500	29000	30000	31250
Үхрийн шир 1.8-2.3 метрийн хэмжээтэй	ш	28000	30000	30000	36500
Үхрийн шир 2.3 метрээс дээш хэмжээтэй	ш	37250	40000	40000	49000
Хонины ноостой нэхий	ш	0	0	0	0
Хонины ноосгүй нэхий	ш	10000	10750	10000	10000
Хурганы арьс	ш	0	2500	2500	2500
Ямааны ноолууртай арьс	ш	0	0	0	0
Ямааны ноолуургүй арьс	ш	10000	6000	13000	2100
Сонгино	кг	1200	1670	1670	1670
Сармис	кг	3200	4420	4420	4420
Өргөст хэмх	кг	3200	3250	3250	3250
Улаан лооль	кг	3000	3670	3670	3670
Өндөг	ш	250	250	250	300

Газар тариалан 2013 онд аймгийн хэмжээнд нийт 33473.2 га-д тариалалт хийсэн. Үүнээс 27957 га-д үр тариа, 748.2 га-д төмс, 344.6 га-д хүнсний ногоо, тэжээлийн ургамал 497, 3926.5 га-д техникийн ургамал тус тус тариалсан байна.

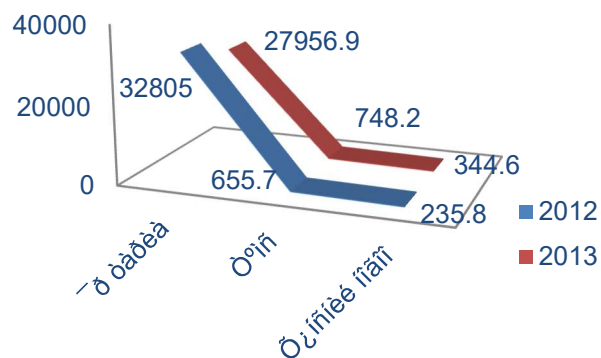
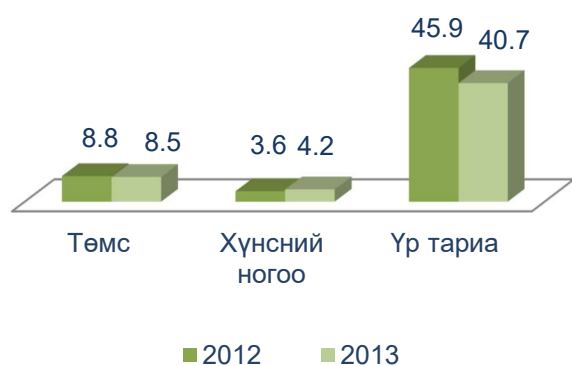
Тариалсан талбай өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нийт тариалсан талбай 2288.8 га-гаар бага буюу 6.4 хувиар буурсан байна. Буурсан шалтгаан нь өмнөх жилийн уринш боловсруулалт багассан, төмс хүнсний ногоо борлуулах зах зээл хомс байгаатай холбоотой гэж мэргэжлийн хүмүүс тайлбарлаж байна.

Ургац хураалт

Зураг 10. Тариалсан талбай, ургамлын төрлөөр

Аймгийн хэмжээнд нийт 31455.3 га талбайгаас 56447.7 т ургац, 95983 т хадлан бэлтгэсэн байна. Үүнээс төмс 748.2 га-гаас 8481.8 т, хүнсний ногоо 344.5 га-гаас 4166.2 т, тэжээлийн ургамал 496 га-гаас 911.3 т, 3186.5 га-гаас 2142 т техникийн ургамлыг тус тус хураан авсан байна. Хураасан ургац өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нийт ургац 5.2 хувиар буурсан байна. Үр тариа 5170.6 тн буюу 11.2 хувиар, төмс 359.8 тн буюу 4 хувиар, бэлтгэсэн хадлан 3977 тн буюу 3.9 хувиар тус тус буурсан байхад хүнсний ногоо 545.9 тн буюу 15.1 хувиар, тэжээлийн ургамал 494.3 тн буюу 18.5 хувиар, техникийн ургамал 1377 тн буюу 80 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зураг 11. Ургац хураалт, ургамлын төрлөөр, мян.т

Хүснэгт 23. Ургац хураалт, үр тариа, сумаар

	Үр тариа(т)							
	Тариалсан талбай		Хураасан талбай		Хураасан ургац		Нэгжийн ургац /цн/	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Булган	0	0	0	0	0	0	0	0
Баян-Агт	2031	1779	2031	1731	2675	2856	13	16
Баяннуур	50	40	0	40	0	45	0	11
Бугат	393	1277	310	1277	391	1002	13	8
Бүрэгхангай	985	637	985	637	1345	563	14	9
Гурванбулаг	0	0	0	0	0	0	0	0
Дашинчилэн	1230	1400	1230	1400	3074	2592	25	19
Могод	0	0	0	0	0	0	0	0
Орхон	2532	940	2500	716	3219	1163	13	16
Рашаант	8	0	0	0	0	0	0	0
Сайхан	0	0	0	0	0	0	0	0
Сэлэнгэ	8218	5391	8218	4541	11429	5172	14	11
Тэшиг	4763	4646	4763	4646	7760	7371	16	16
Хангал	1133.5	1330	1134	1330	2370	2259	21	17
Хишиг-Өндөр	704	1300	704	1300.0	1257	1230	18	9
Хутаг-Өндөр	11138	9217	9615	9062	12397	16494	13	18
Äĭí	33185.5	27957	31489.5	26680	45917	40746.4	14.6	15.3

Хүснэгт 24. Ургац хураалт, төмс, сумаар

	Төмс (т)							
	Тариалсан талбай		Хураасан талбай		Хураасан ургац		Нэгжийн ургац /цн/	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Булган	90	90	90	90	1170	1043.0	130.0	115.9
Баян-Агт	4.8	10	4.8	10	14.5	110.0	30.2	110.0
Баяннуур	6.5	8	6.5	8	7.4	72.0	11.4	90.0
Бугат	78	60	78	60	803	660.0	102.9	110.0
Бүрэгхангай	17	17	17	17	190	221.0	111.8	130.0
Гурванбулаг	25	28.9	25	28.9	322.3	336.0	128.9	116.3
Дашинчилэн	29	20.7	29	20.7	305	220.0	105.2	106.3
Могод	3	11	3	11	15	120.0	50.0	109.1
Орхон	43	51.2	43	51.2	560	646.2	130.2	126.2
Рашаант	5	5	5	5	70	70.6	140.0	141.2
Сайхан	5.5	9.1	5.5	9.1	37.5	21.1	68.2	23.2
Сэлэнгэ	135	150	135	150	1620	1500.0	120.0	100.0
Тэшиг	32	28.3	32	28.3	416	367.9	130.0	130.0
Хангал	130.5	117.5	130.5	117.5	1654	1288.0	126.7	109.6
Хишиг-Өндөр	7	17	7	17.0	89	131.0	127.1	77.1
Хутаг-Өндөр	217	124.5	217	124.5	1567.9	1675.0	72.3	134.5
Äĭí	828.3	748.2	828.3	748.2	8841.6	8481.8	106.7	113.4

Хүснэгт 25. Ургац хураалт, хүнсний ногоо, сумаар

	Хүнсний ногоо (т)							
	Тариалсан талбай		Хураасан талбай		Хураасан ургац		Нэгжийн ургац /цн/	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Булган	38.2	55	38	55	601	685.0	157.3	124.5
Баян-Агт	7.3	4	7.3	4	7.05	40.0	9.7	100.0
Баяннуур	4.3	4	4.3	4	3.4	36	7.9	90.0
Бугат	25	18.4	25	18.4	418	200	167.2	108.7
Бүрэгхангай	8	8	8	8	96	96	120.0	120.0
Гурванбулаг	8.4	6	8.4	6	10.5	55.0	12.5	91.7
Дашинчилэн	9	9.7	9	9.7	110	106	122.2	109.3
Могод	1.3	7.4	1.3	7.4	15.8	93	121.5	125.0
Орхон	16.7	32.97	16.7	32.97	416	390	249.1	118.3
Рашаант	3.1	4.121	3.1	4.121	96	49	309.7	118.4
Сайхан	2.1	2.01	2.1	2.01	5	5	23.8	25.4
Сэлэнгэ	37	49	37	49	630	686	170.3	140.0
Тэшиг	22	19.7	22	19.7	264	242	120.0	122.7
Хангал	62	81.8	62	81.8	731.6	849	118.0	103.8
Хишиг-Өндөр	2.5	2	2.5	2.0	96	35	384.0	175.0
Хутаг-Өндөр	27.02	40.47	27.02	40.47	120	600	44.4	148.3
Äĭĭ	273.92	344.571	273.92	344.571	3620.4	4166.2	132.2	120.9

Хүснэгт 26. Ургац хураалт, тэжээлийн ургамал, сумаар

	Тэжээлийн ургамал(т)					
	Тариалсан талбай		Хураасан талбай		Хураасан ургац	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Булган	0	0	0	0	0	0
Баян-Агт	0	0	0	0	0	0
Баяннуур	50	37	0	37	0	34.6
Бугат	32	3	0	3	0	5
Бүрэгхангай	115	0	0	0	0	0
Гурванбулаг	0	2	0	1	0	1
Дашинчилэн	10	0	10	0	10	0
Могод	0	0	0	0	0	0
Орхон	40	70	30	70	48	150.2
Рашаант	10	25	0	25	0	42
Сайхан	0	0	0	0	0	0
Сэлэнгэ	12	20	12	20	12	22
Тэшиг	20	0	0	0	0	0
Хангал	75	40	75	40	120	46.5
Хишиг-Өндөр	0	0	0	0	0	0
Хутаг-Өндөр	100	300	100	300	40	610

Дүн	464	497	227	496	230	911.3
------------	------------	------------	------------	------------	------------	--------------

Хүснэгт 27. Ургац хураалт, техникийн ургамал, сумаар

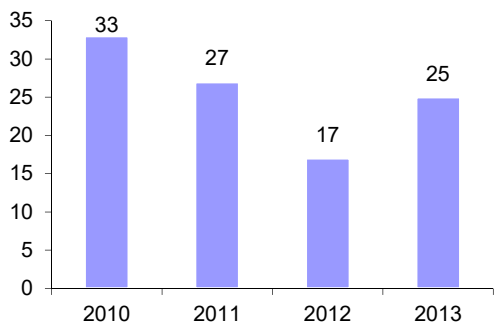
	Техникийн ургамал(т)					
	Тариалсан талбай		Хураасан талбай		Хураасан ургац	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Булган	0	0	0	0	0	0
Баян-Агт	250	350.5	250	350.5	48	105
Баяннуур	0	0	0	0	0	0
Бугат	0	0	0	0	0	0
Бүрэгхангай	605	610	605	610	382	425
Гурванбулаг	0	0	0	0	0	0
Дашинчилэн	20	200	20	160	120	60
Могод	0	0	0	0	0	0
Орхон	100	442	100	442	200	200
Рашаант	0	0	0	0	0	0
Сайхан	0	0	0	0	0	0
Сэлэнгэ	10	600	10	100	15	50
Тэшиг	0	200	0	0	0	0
Хангал	0	0	0	0	0	0
Хишиг-Өндөр	0	100	0	100	0	120
Хутаг-Өндөр	25	1424	0	1424	0	1182
Дүн	1010	3926.5	985	3186.5	765	2142

Хүснэгт 28. Бэлтгэсэн хадлан тэжээл, сумаар

	Байгалийн хадлан (т)			
	Хадлан		Бэлтгэсэн гар тэжээл	
	2012	2013	2012	2013
Булган	4619	4513	100	33
Баян-Агт	4160	4740	0	100
Баяннуур	2350	510	2.8	4
Бугат	4900	4625	80	100
Бүрэгхангай	4500	3500	100	110
Гурванбулаг	900	790	88	74
Дашинчилэн	1250	920	200	37.1
Могод	2500	1950	140	100
Орхон	4800	5858	300	115
Рашаант	4235.5	607	170	120
Сайхан	3650	3420	870	650
Сэлэнгэ	8750	8500	30	0
Тэшиг	27600	27100	2	2
Хангал	6703.5	9190	20.9	3.5
Хишиг-Өндөр	1192	1560	146	156

Аймгийн аюулгүй байдал

Хутаг-Өндөр	17550	18200	111	210
Дүн	99660	95983	2360.7	1814.6

Оны эхний 11-р сарын байдлаар 25 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн нь өнгөрсөн оны мөн үеийнхээс 47.0 хувиар өссөн байна.

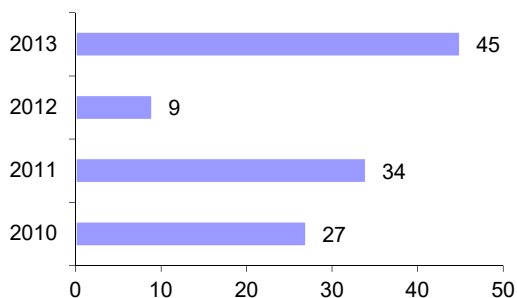
Зураг 12. Аймгийн хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо (жил бүрийн 11-сарын байдлаар)

Гэмт хэргийн гаралт урьд оны мөн үеэс Хутаг-Өндөр, Гурванбулаг, Сайхан, Тэшиг, Бүрэгхангай, Баяннуур, Хангал, Бугат, Орхон, Дашинчилэн, Хишиг-Өндөр, Булган, Могод сумд өсч Баян-Агт, Сэлэнгэ, Хялганат, Рашаант сумд буурсан байна.

Бусдыг санаатай алсан, булаалт, дээрэм, танхай, албан тушаалын хэрэг 11 дүгээр сард бүртгэгдээгүй ба өмнө оны мөн үетэй харьцуулахад бусдыг санамсаргүй алсан гэмт хэрэг 1, хүчингийн хэрэг 1, ашиглалт хэрэг 1, малын хулгай 3, иргэдийн өмчийн хулгай 7 ашиглалтын хэрэг 1, ХАБЭГ-н хэрэг 3, БХЖЭГХ-н 1, ИЭЧЭМ 9, бусад гэмт хэрэг 2 бүртгэгдэж гэмт хэрэг өмнө оны мөн үетэй харьцуулахад 47 хувиар өссөн байна.

2013 оны 11 дүгээр сард нийт гарсан 25 гэмт хэргийн хэргийн 8 нь согтуугаар үйлдэгдсэн нь нийт гэмт хэргийн 32.0 хувийг эзэлж байна.

11 дүгээр сард үйлдэгдсэн нийт гэмт хэргийн 6 нь бүлгээр үйлдэгдсэн байгаа ба 21.4 хувийг эзэлж байна. Энэ төрлийн гэмт хэрэг Булган, Рашаант, Тэшиг, Хутаг-Өндөр, Дашинчилэн зэрэг сумдад үйлдэгдсэн байна.

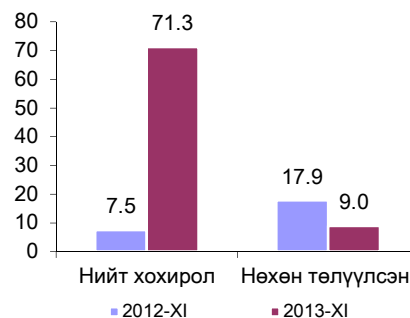

Зураг.13 Гэмт хэрэгт холбогдсон сэжигтэн, яллагдагчид, 2010-2013 оны 11-р сард

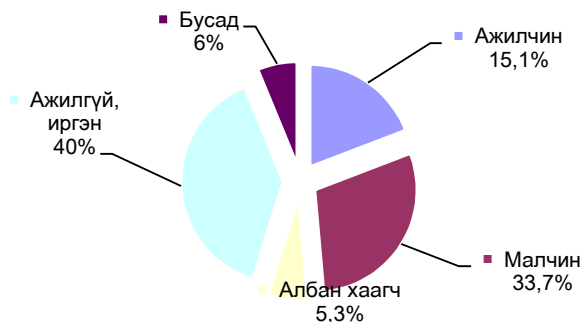
Мөн гэмт хэрэгт холбогдсон сэжигтэн яллагдагчдын тоо 45 бүртгэгдсэн ба өмнө оны мөн үетэй харьцуулахад 5 дахин өссөн үзүүлэлттэй харагдаж байна.

Зураг 14. Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2012-2013 оны 11-р сард

2013 оны 11-р сарын байдлаар гэмт хэргийн улмаас иргэд, байгууллага, аж ахуйн нэгжид тухайн сард 71.3 сая

төгрөгийн хохирол учирсан байна. Нийт хохирлын 9 сая төгрөгийг тухайн сард нөхөн төлүүлжээ. Өмнө оны мөн үетэй харьцуулахад нийт хохирлын хэмжээ 9.5 дахин өссөн байна.

Зураг 15. Гэмт хэрэгт холбогсодын нийгмийн байдал, 2013 оны 11-р сард

Гэмт хэрэгт холбогдогсдын 33.7 хувь нь малчин, 15.1 хувь нь ажилчин, 5.3 хувь нь албан хаагч, 40 хувь нь ажилгүй иргэн, 6.0 хувь нь бусад гэмт хэрэг эзэлж байна.

Хүснэгт 30. Булган аймгийн хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг

Хэргийн төрөл	2012 XI	2013 XI	$\frac{2013 \text{ XI}}{2012 \text{ XI}} \%$
Бүртгэгдсэн хэрэг - бүгд	17	28	164.7
Бусдыг санаатай алсан	0	0	0.0
Бусдыг болгоомжгүйгээр алсан	0	1	1 да
Хүчингийн хэрэг	1	1	100.0
Танхайн хэрэг	2	0	0.0
Малын хулгай	8	3	37.5
Иргэдийн өмчийн хулгай	-3	7	-233.3
Булаалт	0	0	0.0
Дээрэм,	1	0	0.0
Ашиглалт	2	1	50.0
ХАБЭГ Гэмт хэрэг	3	3	100.0
БХЖЭГХ Хэрэг	0	1	1 да
ИЭЧЭМ-ийн эсрэг гэмт хэрэг	5	9	180.0
Албан тушаалын хэрэг	0	0	0.0
Бусад	-2	2	-100.0

Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг хэрэгсэхгүй болсон үед гэмт хэргийн тоо буурах буюу (-) болно.

Хүснэгт 31 Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, сумаар

Сумын нэр	2012 XI	2013 XI	$\frac{2013 \text{ XI}}{2012 \text{ XI}} \%$
Бүгд дүн	17	28	164.7
Баян-Агт	1	-1	(100.0)
Хутаг-Өндөр	1	-2	(200.0)
Гурванбулаг	1	4	400.0
Сайхан	-1	-2	200.0
Тэшиг	2	5	250.0
Сэлэнгэ	-1	4	(400.0)
Хялганат	3	-7	(233.3)
Бүрэгхангай	3	0	-
Баяннуур	0	2	2 да
Хангал	3	6	200.0

Аймгийн цаг агаар
/урьдчилсан/

Бугат	0	0	-
Орхон	-1	1	-
Дашинчилэн	0	1	1 да
Хишиг-Өндөр	1	3	300.0
Булган	-1	7	(700.0)
Могод	1	5	500.0
Рашаант	5	2	40.0

Эх сурвалж: Цагдаагийн хэлтсийн мэдээгээр авав.

Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг хэрэгсэхгүй болсон үед гэмт хэргийн тоо буурах буюу (-) болно.

Энэ сарын агаарын температурын дундаж нь 0-5 градус дулаан буюу ихэнх нутгаар олон жилийн дунджийн орчим байна.

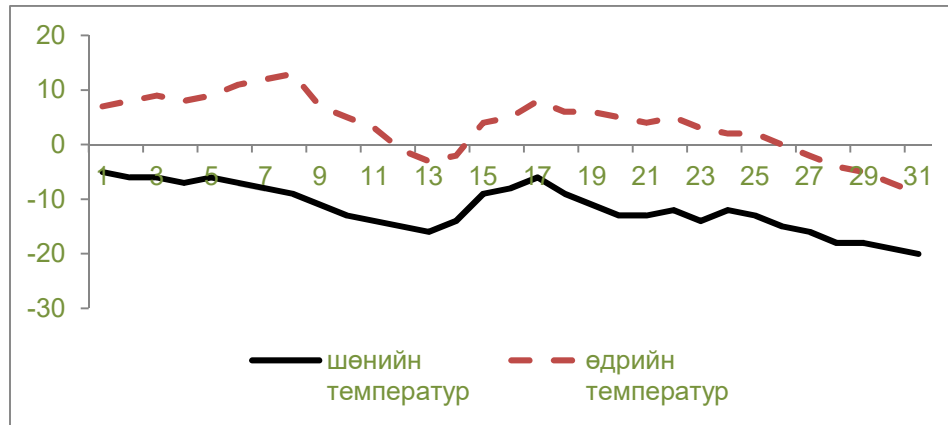
Зураг 16

1-р зураг 11-р сарын агаарын температурын урьдчилсан мэдээ

Нэгдүгээр арав хоногийн эхний хагаст нийт нутгаар шөнөдөө 5-10 градус хүйтэн, өдөртөө 5-10 градус дулаан байна. Харин нэг ба гуравдугаар арав хоногийн дунд үе, хоёрдугаар арав хоногийн эхэн болон эцсээр бага зэрэг хүйтэрч шөнөдөө 13-18, өдөртөө 5-10 градус хүйтэн байх төлөвтэй. Гуравдугаар арав хоногийн сүүлчээр ихэнх нутгаар хүйтэрч шөнөдөө 16-21, өдөртөө 7-12 градус хүйтэн байх төлөвтэй. Бусад хугацаанд шөнөдөө 11-16, өдөртөө 1-6 градус хүйтэн байна.

**ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛД ХЭРХЭН
НӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ**

11 дугаар сарын цаг агаарын урьдчилсан мэдээгээр агаарын сарын дундаж температур ихэнх нутгаар олон жилийн дунджаас дулаан, хур тунадас олон жилийн дунджийн орчим орох төлөвтэй байна. Иймд ихэнх нутагт үе үе дулаарч цас хайлмагтан, мөстөн малын хариулга маллагаа хүндэрч болзошгүйг анхаарна уу.

Энэ зун ихэнх нутагт бороо хур элбэгтэй, зуншлага сайхан байсан хэдий ч 2013-2014 оны өвөл, хаврын бэлчээрийн даацын мэдээгээр нийт нутгийн 20 гаруй хувьд буюу даац олон дахин хэтэрсэн зарим сумдын нутаг болон даац их хэмжээгээр хэтэрсэн. Дашинчилэнд мал өвөлжих, хаваржих нөхцөл хүндрэхээр байгаа тул, өвөлжилтийн бэлтгэл хангах ажлыг 11 дугаар сард багтаан зохион байгуулахыг зөвлөж байна.

**2013 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН
ЦАГ АГААРЫН ТӨЛӨВ**

Агаарын температурын сарын дундаж нь нутгийн зүүн хэсгээр 9-14, бусад нутгаар 15-20 градус хүйтэн бөгөөд ихэнх нутгаар олон жилийн дунджаас 1.0-1.5 градусаар хүйтэн байна.

Энэ сард орох хур тунадасны хэмжээ нь ихэнх нутгаар олон жилийн дунджаас ахиу байх төлөвтэй.

ТА ХҮССЭН МЭДЭЭЛЛЭЭ

www.1212.mn

АВАРАЙ.

Сар бүрийн танилцуулга /2009-2013/
2012 оны жилийн танилцуулга
Сар бүрийн статистикийн албан ёсны тайлан, мэдээ

Захиргааны мэдээллүүд

Хэлтсийн дарга

Танилцуулгыг хянасан:
Б.Цолмонбаяр

Ахлах мэргэжилтэн
Мэргэжилтэн

Танилцуулгыг бэлтгэсэн:

Ц.Ганцэцэг
А.Нарантуяа
Ц.Батчимэг
Б.Баярцэнгэл
Г.Нандин